

**«Өзін-өзі тану» пәні бойынша олимпиаданың
IV кезеңін (республикалық) өткізуге арналған тапсырма**

11 сынып

Дәйексөздің бірін таңдап, соның негізінде аргументативті эссе жазыңыз. Көлемі-250 сөзден артық емес. Жазбаша жұмыс 50 ұпайға дейін бағаланады. Берілген уақыт-120 минут.

Дәйексөздер

1. «Жүректе қайрат болмаса,
Ұйықтаған ойды кім түртпек?
Ақылға сәуле қонбаса,
Хайуанша жүріп күнелтпек»(Абай Құнанбаев).
2. «Өзі таза адам өзгеге күйе жаға алмайды. Күйе жағу үшін өзінде күйе болу керек» (Ғабит Мүсірепов).
3. «Арлы, ақылды адам қиянат, зорлық жасамайды, өзімшілдік пен мақтанды сүймейді» (Шәкәрім Құдайбердіұлы).
4. «Өз мемлекетінің тәуелсіздігін қастерлеу, өзің тұратын елдің егемендігін құрметтеу – тек патриоттық парыз ғана емес, үлкен гуманистік жауапкершілік» (Әбіш Кекілбайұлы).
5. «Адам боп оңай туғанмен – адам боп қалу көп қиын» (Қадыр Мырза әлі).
6. «Ата-ана қадірін білмеген – ел қадірін біле алмас,
Ел қадірін білмеген ата-ана қадірін біле алмас» (Бауыржан Момышұлы).
7. «Қыз мінезінде ұяндық пен әдеп кездесе – бірін –бірі жасырыңқырап тұрады да, ашықтық пен абайсыздық кездесе – бірін –бірі асырыңқырап тұрады» (Ғабит Мүсірепов).
8. «Қол жетпес шыңыраудағы су болғанша, пайдасы көпке тиетін жайдақ су болған жақсы» (М.Әуезов).
9. Ерден ердің артықтығы – білігі,
Елден елдің артықтығы – бірлігі (Мұзафар Әлімбаев).
10. «Арлы адам – ең күшті адам. Оның тағдыры қиын болуы, ауыр болуы мүмкін, бірақ өкінішті болуы мүмкін емес» (Әбіш Кекілбайұлы).

Бағалау критерийлері (ең жоғары ұпай – 50):

Критерийлер	Дескрипторлар	Ұпай саны
Бастапқы мәтіннің мәселелерін тұжырымдау- ең жоғары ұпай – 10	Қатысушы эссенің кез келген бөлігінде мәселені дұрыс тұжырымдайды. Дәйексөздің мағынасын рухани-адамгершілік тұрғыда түсіндіреді.	10

	Қатысушы мәселені тұжырымдауда, дәйексөздің мағынасын рухани-адамгершілік тұрғыда түсіндіруде қиындық сезінеді.	5
	Қатысушы мәселені тұжырымдай алмады, дәйексөздің мағынасын рухани-адамгершілік тұрғыда түсіндіре алмады.	0
Адамның рухани-адамгершілік табиғаты туралы білімдердің дәлдігі- ең жоғары ұпай – 10	Рухани-адамгершілік құндылықтар туралы білімдерді пайдаланады, тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттерін сипаттайтын сөз тіркестерін кеңінен қолданады. Адамның рухани-адамгершілік табиғатындағы құбылыстарға нақты анықтамалар береді.	10
	Рухани-адамгершілік құндылықтар туралы білімдерді пайдаланады, тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттерін сипаттайтын сөз тіркестерін қолданады. Адамның рухани-адамгершілік табиғатындағы құбылыстардың анықтамасын тұжырымдауда қиындық сезінеді.	5
	Рухани-адамгершілік құндылықтар туралы білімдерге ие емес, тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттерін сипаттайтын сөз тіркестерін аз қолданады. Адамның рухани-адамгершілік табиғатындағы құбылыстарға анықтама бере алмайды.	0
Адамның рухани-адамгершілік табиғаты туралы білімдердің жалпылануы- ең жоғары ұпай – 5	Тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттері туралы, рухани дәстүрлер мен жалпыадамзаттық құндылықтар туралы жоғары пайымға ие.	5
	Тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттері туралы, рухани дәстүрлер мен жалпыадамзаттық құндылықтар туралы пайымдауда қиындық сезінеді.	3
Тұжырымдалған мәселеге түсіндірме беру- ең жоғары ұпай – 5	Қатысушы дәйексөзге сүйене отырып мәселе тұжырымдайды. Мәселенің өзектілігін түсіндіру үшін көркем шығармадан немесе өмірден кемінде 2 мысал келтіреді. Адамдардың ниеттері мен іс-әрекеттерінен рухани-адамгершілік себептерді оңай тани алады.	5
	Қатысушы дәйексөзге сүйене отырып мәселе тұжырымдайды. Мәселенің өзектілігін түсіндіру үшін көркем шығармадан немесе өмірден 1 мысал келтіреді. Адамдардың ниеттері мен іс-әрекеттерінен рухани-адамгершілік себептерді тануда қиындық сезінеді.	4
	Қатысушы дәйексөзге сүйене отырып мәселе тұжырымдайды, алайда мәселенің өзектілігін түсіндіру үшін көркем шығармадан немесе өмірден бірде-бір мысал келтірмейді.	2

	Адамдардың ниеттері мен іс-әрекеттерінен рухани-адамгершілік себептерді тануда қиындық сезінеді.	
	Қатысушы дәйексөзге сүйене отырып мәселе тұжырымдай алмайды. Адамдардың ниеттері мен іс-әрекеттерінен рухани-адамгершілік себептерді тани алмайды	0
Бастапқы мәтін авторының ұстанымын сипаттау- ең жоғары ұпай – 5	Қатысушы дәйексөз авторының ұстанымын дұрыс тұжырымдаған. Дәйексөз авторының ұстанымын түсінумен байланысты қателіктер жоқ.	5
	Қатысушы дәйексөз авторының ұстанымын қате тұжырымдаған немесе мүлде айқындамаған.	2
Мәселе бойынша өз көзқарасын айғақтау- ең жоғары ұпай – 10	Қатысушы тұжырымдалған мәселе бойынша көзқарасын (автордың ұстанымымен келісіп немесе келіспей) білдірген, оны аргументациялаған (кемінде 2 айғақ келтірген)	10
	Қатысушы тұжырымдалған мәселе бойынша көзқарасын (автордың ұстанымымен келісіп немесе келіспей) білдірген, оны аргументациялаған (1 ғана айғақ келтірген)	5
	Қатысушы тұжырымдалған мәселе бойынша көзқарасын (автордың ұстанымымен келісіп немесе келіспей) білдірген, алайда оны аргументацияламаған немесе қатысушының пікірі мүлде баяндалмаған	2
Бағалау пікірлері мен өзін-өзі бағалауының дербестігі, тереңдігі- ең жоғары ұпай – 5	Адамгершіліксіз ниеттер мен іс-әрекеттерге қатысты сыни пікір білдіреді. Тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттеріне деген құндылықтық қатынас көрсетеді.	5
	Адамгершіліксіз ниеттер мен іс-әрекеттерге қатысты сыни пікір тұжырымдауда қиындық сезінеді. Тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттеріне деген құндылықтық қатынас білдіруде қиындық сезінеді.	2

11 класс
Задание 1 тура

Выберите одну из цитат и напишите аргументативное эссе. Объем текста-не более 250 слов. Максимальное количество баллов-50. Длительность тура-120 минут.

Цитаты

1. «Чем человек умнее и добрее, тем больше он замечает добра в людях»(Юсуф Баласагуни).
2. «Пока ты не достиг счастья, твои мечты разделяют все. Но вознесла тебя судьба, и твой доброжелатель - один ты сам» (Абай Кунанбаев).
3. «Наша честность всегда должна быть активным требованием к себе и к другим» (А.С. Макаренко).
4. «Истина только в начале встречает сильное сопротивление, но чем более выявляется, чем более становится фактом, тем большее число приобретает друзей и поборников» (В.Г.Белинский).
5. «Всякий сумеет следовать по проторенной дорожке, проложенной отцами. Если ты в силах, ищи свои пути» (Мухтар Ауэзов).
6. «Есть два желания, исполнение которых может составить истинное счастье человека, – быть полезным и иметь спокойную совесть» (Л.Н.Толстой).
7. «Величайшее счастье, доступное человеку, состоит в том, чтобы влюбиться в такую идею, которой можно посвятить безраздельно все свои силы и всю свою жизнь» (Д.И.Писарев).
8. «Научить человека быть счастливым нельзя, но воспитать его так, чтобы он был счастливым, можно» (А.С.Макаренко).
9. «Наивысшее личное счастье – бороться за что-то более значительное, чем личные интересы» (В.А.Сухомлинский).
10. «Ты, наверно, скучаешь и рвешься домой.
Поприлежней учись, грусть пройдет стороной.
Станешь грамотным – будешь опорой нам,
Нам – к закату идущим седым старикам» (Ыбрай Алтынсарин).

Критерии оценки (максимально 50 баллов):

Критерий	Дескрипторы	Количество баллов
Формулировка проблем	Участник (в той или иной форме в любой из частей эссе) верно формулирует проблему.	10

исходного текста- максимально -10 баллов	Трактует смысл цитаты с нравственно-духовной позиции.	
	Участник испытывает затруднения в формулировке проблемы, трактовании смысла цитаты с нравственно-духовной позиции.	5
	Участник не смог верно сформулировать проблему, трактовать смысл цитаты с нравственно-духовной позиции.	0
Точность знаний о духовно-нравственной сфере человека- максимально -10 баллов	Применяет знания о духовно-нравственных ценностях, широко употребляет в лексике характеристики, обозначающие духовно-нравственные качества личности. Дает точные определения явлениям в духовно-нравственной сфере человека.	10
	Применяет знания о духовно-нравственных ценностях, употребляет в лексике характеристики, обозначающие духовно-нравственные качества личности. Испытывает затруднения в формулировке определений явлениям в духовно-нравственной сфере человека.	5
	Не обладает знаниями о духовно-нравственных ценностях, мало употребляет в лексике характеристики, обозначающие духовно-нравственные качества личности. Не может дать явлениям в духовно-нравственной сфере человека.	0
Обобщенность знаний о духовно-нравственной сфере человека- максимально -5 баллов	Демонстрирует рассудительность о духовно-нравственных качествах личности, о духовных традициях и общечеловеческих ценностях.	5
	Испытывает затруднения в рассуждениях о духовно-нравственных качествах личности, о духовных традициях и общечеловеческих ценностях.	3
Комментарий к сформулированной проблеме-	Сформулированная участником проблема прокомментирована с опорой на цитату. Участник привёл не менее 2 примеров из художественной литературы или из жизни, важных для понимания проблемы. Свободно распознает духовно-нравственные мотивы в намерениях и поступках людей.	5

максимально -5 баллов	Сформулированная участником проблема прокомментирована с опорой на цитату. Участник привёл 1 пример из жизни, важный для понимания проблемы. Испытывает затруднения в распознавании духовно-нравственных мотивов в намерениях и поступках людей.	4
	Сформулированная участником проблема текста прокомментирована с опорой на цитату, но участник не привёл ни одного примера из художественной литературы или из жизни, важного для понимания проблемы. Испытывает затруднения в распознавании духовно-нравственных мотивов в намерениях и поступках людей.	2
	Сформулированная участником проблема не прокомментирована или прокомментирована без опоры на цитату, или прокомментирована другая, не сформулированная или вместо комментария дан простой пересказ цитаты или его фрагмента. Не смог распознать духовно-нравственные мотивы в намерениях и поступках людей.	0
Отражение позиции автора исходного текста- максимально -5 баллов	Участник верно сформулировал позицию автора цитаты по прокомментированной проблеме. Фактических ошибок, связанных с пониманием позиции автора цитаты, нет.	5
	позиция автора цитаты участником сформулирована неверно, или позиция автора цитаты не сформулирована.	2
Аргументация собственного мнения по проблеме - максимально -10 баллов	участник выразил своё мнение по сформулированной им проблеме, поставленной автором цитаты (согласившись или не согласившись с позицией автора), аргументировал его (привёл не менее 2-х аргументов);	10
	участник выразил своё мнение по сформулированной им проблеме, поставленной автором цитаты (согласившись или не согласившись с позицией автора), аргументировал его (привёл только 1 аргумент);	5
	участник сформулировал своё мнение по проблеме, поставленной автором цитаты (согласившись или не согласившись с позицией автора), но не привёл аргументов, или мнение участника заявлено лишь формально (например: «Я согласен / не согласен с автором»), или мнение участника вообще не отражено в работе.	2
Самостоятельность,	Высказывает критические суждения относительно безнравственных мотивов и поступков.	5

<p>глубина оценочных суждений и самооценок- максимально -5 баллов</p>	<p>Проявляет ценностное отношение к духовно-нравственным качествам личности.</p>	
	<p>Испытывает затруднения в формулировании критических суждений относительно безнравственных мотивов и поступков.</p>	2
	<p>Испытывает затруднения в проявлении ценностного отношения к духовно-нравственным качествам личности.</p>	